

Kiefer Ferencről

Az egyik világhírű, 13. századi izlandi saga, azaz prózaelbeszélés 28. fejezetében olvasom:

„Kiváncsiak vagyunk ezekre a nagyemberekre, akikről annyi történet járja.”

És tolulnak a képek, az emlékek és történetek.

Kiefer Ferenchez egy, az egyetemen akkor már svéd órákat adó, ma Svédországban dolgozó ismerősünk, Dr Zipernovszky Hanna segítségével jutottam el valamikor a 70-es évek második felében. Én akkor az egyetemen - többek között – általános és alkalmazott nyelvész hallgató voltam, és gyerekkorom óta beszéltem dánul. Tudtam, hogy ezzel a nyelvvel szeretnék egyetem után foglalkozni, Kiefer Ferenc pedig akkor már a svéd nyelv és nyelvészetben igencsak jártas tanár és kutató volt, aki 1969-1971 között vendégprofesszor volt Stockholmban. Mint az a Stockholmi Egyetem honlapjáról kiderül, Feri kapcsolati révén alakult meg ezen a svéd egyetemen a Nyelvészeti Intézet. Kiefert nagyon érdekelte a dán nyelv, Dániában is adott elő svédül, és ő is úgy találta, hogy a dán különlegesnek számít abból a szempontból, hogy ezen kis nyelv fonológiai redundanciája nagyon alacsony, ami a percipiálás rovására megy, és az artikulációja is alulstrukturált. Persze akkor, amikor találkoztunk, erről így nem volt szó, és én csupán a szakmai segítségét kértem. Az első találkozásra Pasaréten került sor, ahol én felnőttem, és Feri édesapja is ott lakott, néhány utcányira tőlem. Elbeszélgettünk és úgy látta, hogy lenne fantázia abban, hogy az egyetem elvégzése után én indíthassam majd el a dán nyelvi képzést, mivel erre akkor nem volt ember. Ő ezekben az években, amikor nem volt külföldön, svéd leíró nyelvtant tanított az egyetemen díjazás nélkül, szerelemből. Én az általános nyelvészet szakon két embertől tanultam mindent, amit most tudok, az egyik Antal László volt (strukturális nyelvészet), a másik Péter Mihály, akitől a fonológiát, Kiefer Ferencről pedig a generatív grammatika alapismereteit. (Ezt a nyelvészetet akkor az általános nyelvészet szakon senki sem tanította.) Kiefer Feri, lévén én voltam az első dános hallgató, akinek már magát a nyelvet nem kellett tanítani, kitalálta, hogy az induló dán leíró nyelvtan tárgy neve mostantól dán elméleti grammatika legyen, így az akkor magas horizonton járó generatív nyelvészeti ismereteket is átadhatta nekem, majd később én a hallgatóimnak. (A konkrét kérdés például

immár tehát nem az volt, mondjuk a svéd főnevek többes számának tanításánál, hogy fel tudjuk-e sorolni a 6 pluralis formát, hanem, a prediktabilitás. Azaz meg lehet e jósolni a főnév többes számát pusztán az alakjából, túl lehet-e lépni a taxonómián.) Ezt a hozzáállást akkor csak Kiefer tanította a skandináv szakos hallgatóknak. Az órákat, mivel egyedül voltam diákja, a lakásán tartotta, adott elég sok irodalmat, főleg tanulmányokat. Meg lehetett elégedve velem, mert javasolta az egyetemnek, hogy még diákként taníthassak dán nyelvet az akkori Általános Germanisztia-Romanisztika Tanszéken. Később Manherz Károllyal együtt hárman dolgoztuk ki a Skandináv Nyelvtudományi Doktori Programot, mely program keretében doktori hallgatókat oktattott Feri. Sokat vizsgáztattunk együtt, minden szinten az egyetemen. Feri volt mindig az első, aki a vizsgáztatáskor megjelent még idős korában is, és igen pontosan kérdezett, nem tűrte a mellébeszélést, bár ritkán vágott közbe. Volt viszont, hogy egyszer egy hallgató tízperces tirádája után csak annyit mondott – rövid hallgatás után –, hogy „Ez így nem igaz.” Keveset beszélt és keményen fogalmazott. Auctoritás volt, jó értelemben. Nagyon sok szakdolgozója volt, többen írtak hozzá doktori disszertációt skandinavisztikából. Ő volt a skandináv nyelvészet megalapítója az egyetemen, annak nyelvészeti arculatát pedig mindvégig az ő javaslatai alapján alakítottuk ki.

Milyen tanár volt Kiefer Ferenc? Azt mondhatnám, hogy nem volt túl szigorú, de elnéző sem. Ha nem volt megelégedve valaki teljesítményével, volt, hogy inkább hallgatott, ahogy érdekes módon, ha egy tudományos kérdést tettél fel neki, szinte sosem válaszolt rögtön, mintha jól megrágta volna a mondanivalóját. Sosem beszélt mellé, nekem, a hallgatóknak kollégákról rosszat sosem mondott, pedig támadták elegendően a hatvanas-hetvenes években. Ennek tanúja is voltam.

Végtelenül segítőkész tanár volt, már betöltötte a nyolcvanát, amikor egy közös ebéd alkalmával javasolta, hogy el kellene készíteni egy skandináv nyelvtörténet egyetemi jegyzetet. Meg is csináltuk Baksy Péterrel közösen, a lektor Feri volt. A Nyelvtudományi Intézetben találkoztunk, amikor egy nagyobb rész elkészült. Kijelenthetem, hogy a munka minden egyes sorát tüzetesen átnézte, rengeteg javaslatot tett, aminek eredményeképpen mi is hetente álltunk elő új verzióval. Mindez szívűtétje előtt volt, tudtuk-láttuk, hogy fizikailag nincs jól. Mégis éreztük, hogy most a közös munka alatt ismét Skandináviában lehet, azon a vidéken, amelyik az ő egyik otthona volt. Úgy láttuk, hogy szereti ezt a munkát, szellemileg szinte repült, ami rendkívüli ösztönzést adott nekünk.

Ferit többször láttam neves nyelvész vendégekkel a Fő utcai halászcserdjében, ami a nyolcvanas években törzshelyem volt. Olykor a mellette lévő asztalnál ültem és kihallatszott, hogy egyszer zenéről beszélgettek. Ferit aggódni sosem láttam, mintha mindig optimista lett volna, mintha semmi sem nyomasztotta volna. Azt tudtam, hogy mélyen hívő ember volt, ez segíthette egész életén keresztül. Hitról azonban sosem beszélgettem vele, ő ezt magánügynek tarthatta.

Ferivel az én világom egy darabja is elment, rengeteg embernek fog hiányozni.